

Pule Fakatotolo ki he Ngaahi Ngāue Fakapule'anga': ko hai kimautilu

'Oku tokanga'i'e he Pule Fakatotolo ki he Ngaahi Ngāue Fakapule'anga' 'a e komiunitii' 'i he 'enau feangainga mo e ngaahi potungāue 'a e Pule'anga Nu'u Sila'.

'Oku mau ngāue ki he ngaahi lāunga' pea mo fakahoko 'a e ngaahi fakatotolo, 'ātita mo e ngaahi 'a'ahi koe'uhiā ko e kakai 'o e fonua'. 'Oku mau toe tu'uaki foki mo e fakahoko ngāue lelei' 'aki 'emau 'oatu ha ngaahi fakakaukau ki he ngaahi potungāue', pea mo mau toe kamata'i foki ha ngaahi fakatotolo kapau 'oku mau pehē 'oku 'i ai ha fiema'u ke fai pehē.

Ko e Pule Fakatotolo ki he Ngaahi Ngāue Fakapule'anga' ko ha "'Ōfisa ia 'o e Falealea'", 'a ia 'oku 'uhinga 'eni 'oku fokotu'u kimautilu 'e he Falealea' pea 'oku mau tu'u tau'atāina mei' he pule'anga 'o e 'aho ko ia'.

'Oku lava ke laka hake 'i he toko taha' 'i he fo'i taimi pē 'e taha 'a e kau Pule Fakatotolo ki he Ngaahi Ngāue Fakapule'anga'. Ko e Pule Fakatotolo kotoa pē ki he Ngaahi Ngāue Fakapule'anga' 'oku nau ma'u 'a e ngaahi mafai mo e ngaahi fatongia tatau.

Ko 'emau ngāue' - ko e ngaahi fatongia 'o e Pule Fakatotolo ki he Ngaahi Ngāue Fakapule'anga'

Fakatotolo'i 'o e ngaahi founa fakalele ngāue 'a e sekitoa fakapule'anga'

'Oku ngāue 'a e Pule Fakatotolo ki he Ngaahi Ngāue Fakapule'anga' ki he ngaahi lāunga mei' ha kakai kuo nau ongo'i na'e 'ikai taau 'a e fakafeangai na'e fai ange kiate kinautilu 'e he ngaahi potungāue fakapule'anga'. 'E lava foki 'e he Pule Fakatotolo ki he Ngaahi Ngāue Fakapule'anga' 'o fakatotolo'i ha ngaahi fakahoko ngāue 'a e ngaahi potungāue fakapule'anga' 'o tatau ai pē 'o kapau na'e 'ikai fakahoko ha lāunga ia ki ai.

Fakatotolo'i mo vakai'i 'a e ngaahi tu'utu'uni ki he ngaahi kole fakamatala fakapule'anga'

'Oku fakatotolo'i 'e he Pule Fakatotolo ki he Ngaahi Ngāue Fakapule'anga' 'a e ngaahi lāunga mei' ha kakai kuo nau ta'efiemālie ki he founga 'o e ngāue 'a ha Minisitā Fakapule'anga pe ko ha potungāue fakapule'anga ki ha 'anau kole atu ki ha fakamatala fakapule'anga.

Fale'i mo ha fakahinohino ki ha "faihala mātu'aki mamafa" (serious wrongdoing)

'Oku 'oatu 'e he Pule Fakatotolo ki he Ngaahi Ngāue Fakapule'anga' ha fale'i mo ha fakahinohino ki he kau ngāue 'oku nau fie fakahoko ha'a nau talatalaaki kae kei malu'i (protected disclosures pe ko e "ifi'i 'o e me'aifi") fekau'aki mo ha faihala mātu'aki mamafa 'i loto pe ko e fakahoko 'e he 'enau potungāue'.

Siofi 'o ha ngaahi feitu'u tauhi'anga pōpula'

'Oku 'a'ahi atu 'a e Pule Fakatotolo ki he Ngaahi Ngāue 'a e Pule'anga' ki he ngaahi feitu'u tauhi'anga pōpula' 'o kau ai 'a e ngaahi 'api pilisone' (prisons) mo e ngaahi pilisone 'i he fakamaau'anga' (court cells), ngaahi tauhi'anga 'o ha kakai 'oku nau kei fakaongoongo ki hanau tu'unga fakaevisa (immigration detention facilities), ngaahi 'api nofo'anga 'oku tauhi mo malu'i ai ha fānau mo ha to'utupu maumaulao. 'Oku fakahoko atu 'e he Pule Fakatotolo ki he Ngaahi Ngāue Fakapule'anga' 'a e ngaahi fokotu'u ke fakalelei'i'aki 'a e tūkunga 'o e ngaahi feitu'u tauhi'anga mo tokangaekina ai 'a e kakai 'oku tauhi pōpula'.

Ko e Konivēsio ki he Kakai 'oku 'i ai hanau Ngaahi Faingata'a'ia' (Disabilities Convention)

Ko e Pule Fakatotolo ki he Ngaahi Ngāue 'a e Pule'anga' ko e taha ia 'i he ngaahi founga ngāue tu'u tau'atāina 'e tolu 'oku' ne muimui'i 'a hono fakahoko 'o e ngaahi fakakaukau 'o e Konivēsio 'a e Ngaahi Pule'anga Fakatahataha 'o Māmani' ki he Kakai 'oku 'i ai hanau Ngaahi Faingata'a'ia' (United Nations Disabilities Convention). Ko e ongo founga ngāue kehe' ko e Kautaha Fakatahataha 'a Nu'usila ki he Konivēsio' (New Zealand Convention Coalition) pea mo e Komisoni ki he Ngaahi Totonu 'a e Tangata' (Human Rights Commission).

Ngaahi fatongia kehe'

'Oku 'oatu 'e he Pule Fakatotolo ki he Ngaahi Ngāue Fakapule'anga' 'a e fale'i ki he fa'u lao', ngaahi tu'utu'uni mo e ngaahi founga ngāue', pea nau 'oatu mo e ako ma'a' e ngaahi potungāue fakapule'anga'.

'Oku mau toe fakahoko foki mo ha ngaahi ako ki tu'a ma'a' ha kakai fakafo'ituitui mo e ngaahi komiunitii' ke langa hake 'aki 'a e 'ilo felāve'i mo e Pule Fakatotolo ki he Ngaahi Ngāue Fakapule'anga' pea mo 'emau ngāue 'oku fai'.

Ko e hā 'a e sekitoa fakapule'anga?

Ko e sekitoa fakapule'anga' 'oku' ne kāpui 'a e ngaahi kautaha 'e meimei 4000 'o kau ki ai 'a e ngaahi potungāue 'a e pule'anga', ngaahi kautaha ma'umafai fakafeitu'u' (local authorities), ngaahi kautaha pule'i 'e he kalauni', ngaahi kautaha fakatupukoloa 'a e pule'anga', ngaahi poate mo'ui fakavahe', ngaahi ako'anga mā'olunga ange 'i he ako fakakolisi', ngaahi poate talāsiti ako', pea mo e Kau Minisitā 'a e Pule'anga' ('i he 'ene felāve'i mo 'enau ngaahi tu'utu'uni ki he ngaahi kole ki he ngaahi fakamatala fakapule'anga').

Talanoa mo kimatolu

Kapau 'oku' ke fie lea ki ha taha 'o 'emau kau ngāue' ke ke toe 'ilo lahi ange ai ki he ngāue 'a e Pule Fakatotolo ki he Ngaahi Ngāue Fakapule'anga' pea mo 'ilo mei ai pe te mau lava 'o tokoni atu, 'oku hā atu 'a homau ngaahi tu'asila fetu'utaki' 'i he tafa'aki 'e taha 'o e peesi' ni.

Founga Fetu'utaki ki he Pule Fakatotolo ki he Ngaahi Ngāue Fakapule'anga'

Telefoni ta'etotongi: 0800 802 602

www.ombudsman.parliament.nz

Īmeili:

info@ombudsman.parliament.nz

Meili:

PO Box 10152, Wellington 6143

Fax:

(04) 471 2254

Ngaahi faka'eke'eke ki he 'ōfisi':

8:30 pongipongi ki he 5:00 efiāfi Mōnite ki he Falaite

Wellington

Level 14, 70 The Terrace, Wellington 6143

Auckland

Level 10, 55-65 Shortland Street, Auckland 1010

Christchurch

545 Wairakei Road, Harewood, Christchurch 8053